

УДК 330.122:930.85

<https://doi.org/10.31713/ve4202525>

JEL: A19

Матусевич К. М. [1; ORCID ID: 0000-0003-2496-4747],

к.е.н., доцент,

Срібна Є. В. [2; ORCID ID: 0000-0002-6676-0606],

к.е.н., доцент

¹Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

²Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН ОБМІНУ ПЛЕМЕН ЕКВАТОРІАЛЬНОЇ ЗОНИ ДО СЕРЕДИНИ ХХ СТ.

У статті досліджуються особливості розвитку відносин обміну серед племен екваторіальної зони до середини ХХ ст., зокрема механізми добровільного відчуження благ у формі дарування. Автори аналізують історичні підходи до розуміння обміну, розглядаючи його в контексті теоретичних дискусій 30–60-х років ХХ ст. Увага зосереджена на дослідженні племінних систем обміну, що значно відрізнялися від товарно-грошових відносин європейського зразка.

Розглядаються приклади племені квакіутль із Північно-Західної Америки, де існувала традиція престижного дарування, що виражалось у знищенні власності, а також практика дарування їжі та мушель у племенах Папуа – Нової Гвінеї, які не мали чіткої соціальної ієрархії. Аналізується складна грошова система острова Росселя, що передбачала використання ієрархічно впорядкованих мушлевих грошей.

Автори підкреслюють, що племінні економічні системи ґрунтувалися на принципах взаємності, а не на індивідуальному збагаченні, як у ринкових економіках. Висновки дослідження підкреслюють необхідність подальшого вивчення механізмів обміну в традиційних суспільствах для розуміння альтернативних економічних моделей.

Ключові слова: добровільне відчуження; дарування; форми обміну; обмін дарунками; племінна економіка; мушлеві гроші.

Постановка проблеми. Науковці досліджуючи феномен розвитку обміну, ставлять питання про природу обміну, як добровільного відчуження. Це питання часто знаходилося у центрі теоретичних дискусій 30–60 років ХХ ст. [1]. Дослідники звертали увагу на те, що навіть подарунки, хоча вони є дійсно добровільними, фактично завжди продиктовані певними інтересами. Вони

намагалися зрозуміти ті обставини, що спонукають добровільне відчуження, особливо дарування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій вказує, що економічна категорія обміну має різні значення для різних людей. Крім того, розбіжності у розумінні процесу обміну в різноманітних суспільствах спричинило розвиток різних теоретичних традицій. Історія економічної думки повинна сприйматися у контексті розвитку меркантилізму і промислового капіталізму у Європі, а розвиток соціально-антропологічної теорії пов'язаний із імперіалістичною експансією європейського капіталізму, особливо із колонізацією Африки та Тихоокеанського регіону. Той факт, що у центрі уваги дослідників був товарний обмін, це відображає докорінні розбіжності між організацією європейської економіки і економічними системами країн Африки, Тихоокеанського регіону та їм подібних. Матеріал, що зібраний дослідниками в цих країнах за ХХ століття, здійснив революцію в розумінні племінної економіки та культурної традиції добровільного відчуження яке переважно набуло форму дарування.

Мета статті полягає у дослідженні модифікованих культурних процесів добровільного відчуження благ, як елементів розвитку дарування та обміну.

Виклад основного матеріалу. Різноманітні аспекти добровільного відчуження благ почали досліджуватися наприкінці ХІХ ст. Досить вражаючі звіти поступили від дослідників індіанців племені квакіутль, що з північно-західного узбережжя США, та меланезійців, які живуть в районі затоки Папуа – Нова Гвінея. В племені квакіутль існувала обрядова система знищення великої кількості цінного майна (переважно це ковдри). Справа у тому, що відповідно до цієї системи престиж особистості пов'язаний із даруванням. Наприклад майбутній «вождь» повинен віддати або знищити все, чим він володіє. Основні принципи цієї системи відносин полягають у тому, що люди нібито змагаються, тобто намагаються віддати людям більше за інших, щоб набути найбільший престиж. Отже, статус окремих особистостей і цілих кланів визначається результатами такої «війни» об'єктами власності. В Папуа – Нова Гвінея в арсеналі конкурентного дарування знаходилася їжа, а також мушлі різної форми і розмірів. Дарування здійснювалося тими, хто намагався підвищити свій авторитет у суспільстві. У більшості племен Папуа – Нова Гвінея немає чітко закріпленої соціальної будови, члени общини не мають фіксованого суспільного статусу. Отже, думка

деяких дослідників збігається у тому, що змагання у даруванні ймовірно пов'язане із підтримкою рівності, а не з прагненням до домінуючого положення.

Найбільш складна система обміну – це грошова система острова Росселя. Вперше вона була описана Армстронгом [2] у 1924 році. На острові Росселя існує два типи первісних грошей: ндап і ко. Один ндап являє собою трикутний шматок полірованої мушлі *spondylus* товщиною декілька міліметрів і площиною до 20 см². Один ко – це десять мушель чама приблизно однакового розміру і товщиною з маленькими дірочками посередині для того, щоб їх можна було зв'язувати одне з іншим. Мушлі такого типу підрозділяються на 40 і більше ієрархічних підгруп. Наприклад, співвідношення великої і маленької мушлі ндап швидше за все аналогічна різниці між гривнею і копійкою.

Публікація про систему «кула» – як обміну між островами викликала дебати навколо природи мушлевих грошей. Ці сперечання відбулися не із «антикварного» інтересу до архаїчних грошових систем, а із того, що така система обліку існує й досі, незважаючи на те, що вона вбудована у світову капіталістичну економіку. Наприклад, на острові Росселя засобом обігу і дарування були не тільки ндап і ко, але й мушлі чама, які використовувалися у міжострівному процесі відносин обміну. Попит на них так стрімко збільшився, що острів Росселя перетворився на основного ринкового виробника та експортера мушель чама [3].

Ці факти породжують важливі питання про особливості і відмінності відносин товарного обміну і дарування та їхньою взаємодією. Неокласична економічна теорія висвітлює це питання за допомогою суб'єктивістської концепції «блага» – категорії, яка не спроможна пояснити об'єктивну природу товарного обміну та дарування. Так, «дарунок» у зв'язку з цим стає «традиційним благом», і для його відокремлення від «сучасного блага» використовуються досить сумнівні психологічні критерії. Наприклад, Айнциг стверджував, що інтелектуальний рівень представників племінних спільнот набагато нижчий, а їхній менталітет значно відрізняється від європейського [4, С.16]. Наступні труднощі, з якими стикаються економісти у порівнянні економічних відносин вказаних систем, пов'язані із звичкою починати викладення із аналізу бартеру на ранніх стадіях розвитку суспільства. Бартерне господарювання у цих теоріях є плодом євроцентристської уяви, яка навіть близько не

відповідає тому, що являє собою племінний господарський устрій. Економічні антропологи вже більш як пів століття намагалися довести це положення, але без особливого успіху [5, С. 44–45]. Тут необхідна добре емпірично обґрунтована компаративістська економічна теорія. Основи такої теорії були закладені К. Марксом, але посилення впливу неокласичної теорії перешкодило подальшому розвитку цього напрямку в межах економічної науки. На жаль, спроби продовження розвитку теорії здійснювалися із зовні – економічними антропологами, соціологами, істориками економіки.

Видатний внесок в літературу ХХ ст. про дарування та архаїчні форми обміну зробив Мосс. У своєму нарисі він проаналізував значний етнографічний матеріал щодо Меланезії, Полінезії, Північно-Східної Америки, інших регіонів, а також дослідив літературу Стародавнього Риму, Індії, класичного періоду германських народів. Ключ до розуміння добровільного відчуження полягає в усвідомленні того, що у племінних економіках речі виробляються не відчуженою працею. Це створює особливий зв'язок між виробником і продуктом. Цей зв'язок руйнується в капіталістичному суспільстві, економіка якого будується на відчуженій найманій праці. Мосс зосереджував увагу на зв'язках між людьми і речами в системах. Він намагався довести, що віддати будь-що – означає віддати частину самого себе [6, С. 10]. Отже, дари стають уособленням духу дарувальника, і ця сила подарованої речі спонукає отримувача подарунка відповісти на це належним чином. Цього немає у цивілізованій системі власності і обміну, яка заснована на чіткому розмежуванні людей і речей, тобто на відчуженні [6, С. 56]. Найманий працівник в капіталістичному суспільстві робить «дари» без відповіді [6, С. 75]. Отже, капіталізм, з огляду Мосса – це система невзаємного обміну, коли одержувачі благ не зобов'язані дарувати щось у відповідь.

Характерною рисою роботи Мосса був еволюційний підхід у межах аналізу етнографічних даних. На відміну від нього, племінні економічні уклади розглядалися антропологами як живі копаліни європейської історії. Крім того, європейські теоретики були зацікавлені у порівняльному дослідженні економічних систем. Вони займалися проблемою добробуту, маючи на увазі, добробут мешканців Європи.

Наступним видатним теоретиком подібної економічної традиції був французький вчений Клод Леві–Стросс. Його робота «Елементарні структури родинності» містить енциклопедичний огляд етнографічної

літератури. Вона синтезує багато етнографічних звітів про аборигенів Австралії, Азії, Океанії. Леві-Стросс вважав, що найбільш примітивною формою обміну був «обмежений» обмін. Дві половини населення обмінювалися сестрами для укладання шлюбу. Другою формою обміну став «відкладений», коли за кожну жінку, у наступному поколінні, поверталася її донька. Найбільш досконалою формою обміну став «узагальнений» обмін, коли один клан віддає жінок іншому клану і нічого за це не отримує. Замкнутість системи забезпечується коловим даруванням. Паралельно розвивалися й інші форми обміну. Вони існували для підтримки міжплемінних зв'язків і стрімко розросталися у зв'язку зі зміною обмеженого обміну узагальненим.

Водночас історик економіки Карл Поланьї – автор наукової праці «Велика трансформація» [5], підійшов до проблеми з іншого боку. Предметом його дослідження було виникнення «саморегульованого ринку», щоб збагнути незвичайні передумови, які склали його основу. На основі історичних і етнографічних фактів він розвинув порівняльну теорію економічних систем. Карл Поланьї влучно зауважив, що «парадигма про дикуна, який займається бартером» сприймається європейськими вченими як аксіома, а тому заважає правильному розумінню неринкової економіки. Він наголошував, що у племінній економіці схильність до обміну не проявляється, а плата за працю, у принципі, не існує, прагнення до прибутку заборонено, а дарування вважається добродійністю. Отже, чим тоді гарантується виробництво і розподіл? Поланьї довів, що племінна економіка будується на основі двох принципів: взаємності і перерозподілу. Принцип взаємності застосовується, в основному, в царині сімейних відносин. Цей принцип допомагає забезпечити як виробництво, так і життєздатність родини. Принцип перерозподілу належить до процесу, у межах якого основна частина усього, що вироблено в суспільстві, спрямовується на зберігання до вождя. Ці продукти перерозподіляються на суспільних банкетах, коли одноплемінники розважаються разом із представниками сусідніх регіонів.

Названі принципи можуть бути використані завдяки симетричній і просторово-централізованій організації племен. Поланьї зауважує, що племена мають симетричну будову. Така двоїстість соціальної будови визначає систему обмеженого обміну. Основу перерозподілу складає інститут територіальної централізації. До цих двох принципів Поланьї додає третій – ведення домашнього

господарства, яке будується на самостійності. Він стверджує, що усі відомі економічні системи до кінця феодалізму були побудовані згідно з одним із трьох принципів – взаємності, перерозподілу та ведення домашнього господарства. Також можливі їхні різноманітні комбінації. Ці системи спиралися відповідно на симетричні, централізовані, самодостатні структури, і використовували звичаї, закони, магію і релігію, щоб спонукати індивіда підкорятися певним правилам поведінки.

Капіталізм, з погляду Поланьї, передбачає повне руйнування цих принципів, і встановлення вільного ринку праці, грошей і землі, який діє згідно з принципом прибуткоутворення. Так само, як і К. Маркс, він вважає перетворення робочої сили на товар – визначальною рисою капіталізму. Початком ери саморегульованого ринку Поланьї вважає реформу закону про бідних 1834 р., яка поклала кінець усім перешкодам на шляху вільного функціонування ринку робочої сили.

Подальший розвиток теорії добровільного відчуження та обміну належить Годельє [7], Гаєру [8], Салінзу [9], які намагалися дослідити вказану проблему у світлі економічної теорії К. Маркса. Важливим внеском у теорію обміну є аналіз впливу колонізації і капіталістичного імперіалізму на племінні суспільства.

Ранні дослідники намагалися пояснити руйнуючий вплив капіталізму. Американський етнограф Пауль Боханнан [10] висунув теорію впливу грошей на племінну економіку. Товарний обмін являв собою «моноцентричну економіку» завдяки тому, що гроші загального призначення дозволяють вимірювати ціну усіх товарів по загальній шкалі. У племінному суспільстві, навпаки, економіка «мультицентрична», існує багато сфер обміну, кожна з власними грошима, що циркулюють всередині цієї сфери і тільки для певної мети. Наприклад, у племені тив, що у Західній Африці існувало тільки три сфери обміну. У першу сферу залучалися місцеві продукти харчування, знаряддя праці та сировина. В другу – неринкові престижні товари, такі як раби, велика рогата худоба, коні, престижні тканини. До третьої сфери відносилися жінки. Боханнан вважав, що багатоцільові гроші загального призначення, які вводилися в обіг колонізаторами, перетворили три вказані сфери на одну і тим самим зруйнували їх.

Вказаний методологічний підхід застосовувався при аналізі впливу колонізації і в інших частинах світу, як, наприклад, в Папуа –

Нова Гвінея. Втім зараз визнається, що теорія колонізації не точно описує і пояснює те, що відбувалося у Західній Африці. Сьогодні вже зрозуміло, що проблема не в тому, як була зруйнована племінна економіка, яка побудована на добровільному відчуженні благ, а швидше у тому, чому ця економіка процвітала в умовах колонізації.

Для ілюстрації сказаного можна згадати відому систему потлач. Розвиток консервної промисловості у цьому регіоні спричинило стрімке зростання доходів на душу населення в племені квакіутль. Збільшилися можливості щодо придбання значно більшої кількості ковдр, які віддаються на церемоніях потлач. Якщо до початку розвитку консервування найбільший потлач складав 320 ковдр, то з 1930 р. до 1949 р. були зареєстровані обряди потлач з кількістю 33000 ковдр [11, С. 94]. Втім система потлач не зберегла власну первісну форму. Правові та інші форми зовнішнього впливу призвели до чисельних змін зовнішньої форми обряду, але вони не торкнулися його суті – вираження зазіхання на специфічне соціальне становище [12, С. 47–52].

Можна навести й інший приклад. Відкриття однієї з найкрупніших у світі мідних шахт в Бугенвіллі (Папуа – Нова Гвінея) стимулювало зростання імпорту мушель на острів. Мушлі експортувалися із Соломонових островів, що приблизно складає 1500 км. від Бугенвілля. Завдяки видобуванню міді, доходи мешканців Бугенвілля значно переважали можливості інших остров'ян. Вони були спроможні купувати мушлі племені лангаланга по ціні, яка була недосяжною для інших. У свою чергу, плем'я лангаланга переорієнтувало продаж свого товару з сусідських племен на бугенвільський ринок. У Бугенвіллі мушлі переважно використовувалися племенем сівай як весільні подарунки та в традиційному обміні подарунками, включаючи землю і свиней. Крім того, ці мушлі використовувалися як прикраси.

Такий симбіоз комерціалізації та обміну подарунками спостерігався скрізь у Папуа – Нова Гвінея. Інша відома система обміну подарунками «кула» донині спостерігалася в районі Бухти Мілна, незважаючи на більш як столітню колонізацію. Зараз Бухта Мілна переживає застій, але розквіт комерційного розвитку всього регіону припав на добу золотодобування на початку ХХ ст. Сьогодні найбільш важливим експортним товаром є робоча сила. Мігранти підтримують тісний зв'язок з родичами, і посилають додому гроші, значна частина яких використовується в обрядах «кула». Мігранти,

які стали високопосадовцями, керівниками, політиками навіть у містах шанують власні культурні традиції. Система обміну подарунками «кула» перемістилася і в Порт-Морсбі, де вже давно «мерседеси» і стільникові телефони прийшли на заміну коням та архаїчним засобам комунікації.

Деякі емпіричні дані суперечать тій тезі, що обмін подарунками процвітав під впливом колонізації. До освоєння колонізаторами Західна Африка та Індія входили до міжнародної економічної системи, яка основана на використанні мушель каурі в якості грошей. Ці мушлі поступали до Африки та Індії з Мальдівських островів і використовувалися насамперед як засіб обігу, а також у релігійних цілях і як прикраси. Каурі були важливим і прибутковим товаром міжнародної торгівлі. Вони вдосталь зустрічалися на Мальдівах, і тому купувалися за безцінь для експорту в Європу та Індію. Європейські торговці потім переправляли ці мушлі у Західну Африку, і там на них купували рабів.

Така міжнародна економіка була побудована на основі використання мушель як грошей. Вона проіснувала декілька століть, і почала руйнуватися всередині XVIII ст. Пропозиція мушель почала стрімко зростати, а ціна на них – падати. Наприклад, у 1865 р. в Лагос було поставлено 1636 т. мушель каурі, у 1878 р. був досягнутий пік імпорту, який склав 4472 т., а вже через 10 років імпорт впав до 10 т. Ціни на мушлі каурі з 1851 р. по 1879 р. впали майже у п'ять разів. До початку XX ст. каурі вже не використовувалася, на їх місце прийшли паперові гроші.

Наведені приклади деструктивного впливу колонізації тільки на перший погляд заперечують тезу про «процвітання обміну дарунками». В дійсності ця теза, навпаки, підтверджується, а наведені факти доводять тільки те, що обмін як соціально-економічна категорія, змінюється під впливом політичних та історичних факторів. Отже, виникає така обставина, що одна й та ж сама річ, як-от мушля, може використовуватися в різних якостях: в одному місці – як засіб обміну дарами, в іншому – як засіб товарного обміну, а у третьому – як гроші. Це внесло чималий розбрат у літературу. Наприклад, велику плутанину породжує уявлення, що навіть і зараз в Папуа – Новій Гвінеї мушля може використовуватися в усіх трьох якостях. Питання можна прояснити через виявлення первинної ролі предмету обміну шляхом переміщення його у контекст конкретної моделі відтворення суспільства. З цієї точки зору. Папуа – Нова Гвінея – місце унікальне.

На відміну від Західної Африки та Індії, вона не була складовою частиною системи міжнародної торгівлі до початку колонізації. Внаслідок цього, комерційні мінові угоди були другорядною частиною обміну. З іншого боку, доколоніальні Індія та Західна Африка були помітно комерціалізовані: земля і робоча сила вільно купувалися та продавалися, а золото та срібло – виступали як засіб обігу.

Колонізація Західної Африки перетворило товарну економіку на державну, тобто на таку, яка контролюється державою. Це спричинило відмову від використання недержавних товарних грошей, і введення державних грошей. Схожий процес відбувся і в Індії, коли британський уряд встановив жорсткий адміністративний контроль за багатьма слабкими корумпованими князівствами. Падіння економіки, заснованої на обігу мушель каурі, повинна розглядатися як частина переходу від недержавних товарних грошей до монополії державних грошей.

Каурі використовувалися у якості дрібної розмінної монети для золота та срібла. Співвідношення каурі із золотом та сріблом було подібним до співвідношення елементів справжніх грошей, як, наприклад, співвідношення пенсів з шилінгами та фунтами стерлінгів. Але, на відміну, від державних грошей, співвідношення каурі із золотом залежало від умов імпорту, могло змінюватися. Там, де існувала стабільна влада, цінність державних грошей укріплювалася. Отже, покупці і споживачі поступово відмовлялися від використання мушель на користь державних грошей.

Висновки. Мушлі використовувалися в Індії та у Західній Африці, передусім, як засіб товарного обміну, і в цьому контексті для них цілком може бути застосований термін «мушлеві гроші». І, навпаки, в Меланезії та в інших регіонах, де мушлі використовувалися у системі обміну, вони у доколоніальному періоді не були «розмінною монетою». Там вони виступали як засіб обміну подарунками, а тому тут більше пасує термін «мушлеві дари». В умовах племінних традицій, дарунки є добровільною передачею власності, яка є результатом традиційних обставин щодо прагнення людей до підвищення соціального статусу. В умовах, коли туземні інститути інтегруються в міжнародну економічну і політичну систему, туземні народи та селяни вже не можуть повністю контролювати розвиток та дотримання власних традицій.

1. Gregory C. A. Gifts and Commodities. 2nd ed., revised. Chicago : HAU Books, 2015. 268 p.
2. Armstrong W. E. Rossel Island Money: A Unique Monetary System. *Economic Journal*. 334

1924. Vol. 34. Pp. 423–429. **3.** Liep J. Ranked Exchange in Yela (Rossel Island). In *The Kula*, edited by J. W. Leach and E. Leach. Cambridge : Cambridge University Press, 1983. **4.** Einzig P. *Primitive Money*. London : Eyre and Spottiswoode, 1948. **5.** Polanyi K. *The Great Transformation*. New York : Rinehart, 1944. **6.** Mauss M. *The Gift*. London : Routledge and Kegan Paul, 1974. **7.** Godelier, M. *Perspectives in Marxist Anthropology*. Cambridge : Cambridge University Press, 1977. **8.** Guyer J. I. *Marginal Gains: Monetary Transactions in Atlantic Africa*. Chicago : University of Chicago Press, 2004. **9.** Sahlins M. *Stone Age Economics*. Chicago : Aldine, 1972. **10.** Bohannan P. The Impact of Money on an African Subsistence Economy. *Journal of Economic History*. 1959. Vol. 19, no. 4. Pp. 491–503. **11.** Codere H. *Fighting with Property*. New York : Augustin, 1950. **12.** Drucker P., and Heizer R. F. *To Make My Name Good: A Reexamination of the Southern Kwakiutl Potlatch*. Los Angeles : UCLA Press, 1967.

REFERENCES:

1. Gregory C. A. *Gifts and Commodities*. 2nd ed., revised. Chicago : HAU Books, 2015. 268 p. **2.** Armstrong W. E. Rossel Island Money: A Unique Monetary System. *Economic Journal*. 1924. Vol. 34. Pp. 423–429. **3.** Liep J. Ranked Exchange in Yela (Rossel Island). In *The Kula*, edited by J. W. Leach and E. Leach. Cambridge : Cambridge University Press, 1983. **4.** Einzig P. *Primitive Money*. London : Eyre and Spottiswoode, 1948. **5.** Polanyi K. *The Great Transformation*. New York : Rinehart, 1944. **6.** Mauss M. *The Gift*. London : Routledge and Kegan Paul, 1974. **7.** Godelier, M. *Perspectives in Marxist Anthropology*. Cambridge : Cambridge University Press, 1977. **8.** Guyer J. I. *Marginal Gains: Monetary Transactions in Atlantic Africa*. Chicago : University of Chicago Press, 2004. **9.** Sahlins M. *Stone Age Economics*. Chicago : Aldine, 1972. **10.** Bohannan P. The Impact of Money on an African Subsistence Economy. *Journal of Economic History*. 1959. Vol. 19, no. 4. Pp. 491–503. **11.** Codere H. *Fighting with Property*. New York : Augustin, 1950. **12.** Drucker P., and Heizer R. F. *To Make My Name Good: A Reexamination of the Southern Kwakiutl Potlatch*. Los Angeles : UCLA Press, 1967.

Matusevych K. M. [1; ORCID ID: 0000-0003-2496-4747],
Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor,
Sribna Y. V. [2; ORCID ID: 0000-0002-6676-0606],
Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor

¹*Rivne State Humanitarian University, Rivne*

²*National University of Water and Environmental Engineering, Rivne*

PECULIARITIES OF THE DEVELOPMENT OF EXCHANGE RELATIONS AMONG THE TRIBES OF THE EQUATORIAL ZONE UNTIL THE MIDDLE OF THE 20TH CENTURY

The article examines the peculiarities of the development of exchange relations among the tribes of the equatorial zone until the middle of the 20th century, in particular, the mechanisms of voluntary alienation of goods in the form of gifts. The authors analyze historical approaches to understanding exchange, considering it in the context of theoretical discussions of the 30s–60s of the 20th century. Attention is focused on the study of tribal exchange systems that differed significantly from commodity-money relations of the European model.

Examples of the Kwakiutl tribe from Northwest America, where there was a tradition of prestigious gift-giving, expressed in the destruction of property, as well as the practice of giving food and shells in the tribes of Papua New Guinea, which did not have a clear social hierarchy, are considered. The complex monetary system of Rossel Island, which involved the use of hierarchically ordered shell money, is analyzed.

The discussion of the nature of exchange covers theoretical approaches of economic anthropology and a critical analysis of neoclassical economic concepts. The views of prominent scholars such as Marcel Mauss, Claude Lévi-Strauss, and Karl Polanyi are highlighted, who emphasized the social interaction in the gift-giving process and the differences between traditional and capitalist exchange systems.

The authors emphasize that tribal economic systems were based on the principles of reciprocity, rather than individual enrichment, as in market economies. The study's findings highlight the need for further study of exchange mechanisms in traditional societies to understand alternative economic models.

Keywords: voluntary alienation; gift-giving; forms of exchange; gift exchange; tribal economy; shell money.

Отримано: 16 листопада 2025 року
Прорецензовано: 21 листопада 2025 року
Прийнято до друку: 18 грудня 2025 року